

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din, za naročnike v inozemstvu 40.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine že 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine

Seja širšega sosveta UJU

pov. Ljubljana, dne 19. junija.

Ob navzočnosti vseh predsednikov okrajnih učit. društev iz Slovenije, oz. njihovih namestnikov — izzemši enega društva — otvoril poverjenik Luka Jelenc v magistratni dvorani sejo, se spominja poroke Nj. Vel. kralja Aleksandra, pozdravi navzočega člana Glavnega Odpora UJU, referenta Jovo P. Jovanoviča in poroča:

Poročilo o delovanju poverjeništva.

Otvorjajoč III. sejo širšega sosveta UJU, poverjeništvo Ljubljana pozdravljam najiskreneje vse člane in članice te korporacije, te važne in pomembne institucije v naši organizaciji. Vse učiteljske cele Slovenije je zastopano danes tu po najboljših svojih močeh, ki uživajo popolno zaupanje med svojimi tovariši, zastopani po predsednikih okrajnih učiteljskih društev. Od Vas dobi poverjeništvo informacije o delovanju in gibanju celokupnega slovenskega učiteljstva v prospeh in napredek šolstva in dobrobit učiteljskega stanu.

Tu sem prinašate želje, nasvete, zahteve, predloge ki naj jih udeleži poverjeništvo. Vi mu dajete navodila za delovanje v bližnji bodočnosti. Važna naloga Vaša je to in odgovornost polna. Zato sem po pravici in prav umestno pripomnil, da je širši sosvet jako pomembna institucija v naši organizaciji.

Dolžnost me veže, da Vam, dragi tovariši in cenjena tovarišica, preden pridemo na dnevni red, v kratkih potezah podam poročilo o delovanju našega poverjeništva od I. pokrajinske skupščine sem v Rogaški Slatini, V podrobnosti se ne bom spuščal, ker bo to naloga tajnikovega poročila na II. pokrajinski skupščini.

I. pokrajinska skupščina se je vršila v prvi polovici meseca septembra lanskega leta v lepi Rogaški Slatini. Udeležba je bila velika, zborovanje je krasno uspelo, in sklepi, ki so se storili na tej skupščini, so se izvršili. Po tej skupščini je imel ožji sosvet dosežaj 4 seje, na katerih se je posvetoval in sklepal o došlih predlogih in nasvetih, zasledoval gibanje učiteljstva, zavzel v tem in onem vpraša-

nju stališče in podvzel marsikatero iniciativo.

V zadnjem času se množe silni napadi na šolo in učiteljstvo. Zlec in na shodih grmi in treska na učiteljstvo, po listih pa se napada, grdi in sramotji na nečuyen način. Posebno ono učiteljstvo je izpostavljeno najhujšim insultom, ki se posveča prosvetnemu delu zunaj šole. Imamo sicer Kancelparagraf, a le na papirju. Zato se je obrnilo poverjeništvo na višji šolski svet in pokrajinsko upravo, da naj ščiti učiteljstvo. Če se mu priporoča in nalaga prosvetno delo, naj ga nihče ne moti pri tem poslu. Ker pa obe oblastvi zahtevata konkretne slučaje, se obračam tem potom na učiteljstvo, da nam takoj javi vsak napad.

V dneh 8. in 9. novembra lanskega leta se je vršila I. državna skupščina v Zagrebu. Glavna točka dnevnega reda je bila **prememba pravil**. O premembi se je podre posvetoval ožji sosvet, izrekla so pa o njej svoje mnenje naša društva. Pravila so se spremenila le nebitveno v našem smislu.

Za državno skupščino je poslal ožji sosvet sledeče samostojne predloge:

1. Glavni odbor UJU naj dela na to, da se napravi izvrševalna naredba k zakonu z dne 23. 7. 1919 v zadevi **stanarine in kuriva**, ki nam je zajamčena v tem zakonu.

2. Glavni odbor UJU naj deluje pri ministrstvu prosvete na to, da pride v to ministrstvo referent za osnovno šolstvo v Sloveniji.

3. Glavni odbor UJU v Beogradu deluje z vso silo na to, da se takoj preklic naredba v zadevi **ukinjenja dnevnice preko 6 mesečnega dopusta**.

4. Pojasni naj se **razmerje učiteljstva do pragmatike** javnih nameščencev.

Prvih treh predlogov glavni odbor ni udeležil. Kar se pa tiče pragmatike, se je pojasnilo v toliko, da sta sodelovala v dotični komisiji 2 učitelja.

Pri tej priliki naj se dotaknem neke druge zadeve, ki je v tesni zvezi s pragmatiko. Širila se je med učiteljstvom vest, da se je narodni poslanec prof. Reisner

izjavil na 2 shodih, da ne mislijo priznati učiteljskega maturo enakovrednost srednješolski, kar bi bilo katastrofalno za učiteljstvo. Zato je ožji sosvet sklenil, da gre deputacija k poslancu R., da poizve, kaj je resnice na tej govorici. Deputacija g. posl. R. ni dobila doma, dobil sem ga pa sam kmalu po tistem ob drugi priliki. Rekel mi je, da tega na shodu ni govoril, pač pa sta ga po shodu vprašala na dveh krajih 2 učitelja o tej zadevi. Izjavil je, da učiteljska matura ni ista kakor srednješolska, to je pa samo njegovo osebno mnenje. Dokazoval sem mu, da je napačno to njegovo mnenje in da ga ne sme zastopati na merodajnem mestu v škodo učiteljstva. Še enkrat mi je zatrdil, da je to njegovo osebno mnenje, ki ga ne bo nikjer in nikomur usiljeval.

Ker je draginja vseh življenjskih potrebščin rasla od dneva do dneva, je poverjeništvo neprestano interveniralo pri glav. odboru, da naj ta deluje z vso silo na to, da **zvišajo draginjske doklade**. To se je doseglo, a zednačenja dnevnice se ni moglo doseči.

V okrajnih šolskih svetih na bivšem Kranjskem so sedeli do zadnjih časov še vedno oni člani, ki jih je leta 1914 imenoval bivši deželni odbor Kranjski, četudi te korporacije od prevrata sem ni bilo več. Neprestano je delalo poverjeništvo na to, da imenuje pokrajinska uprava kot naslednica bivšega deželnega odbora nove člane v okrajne šolske svete, kar se je slednjič zgodilo.

Radovljiško učiteljsko društvo se je obrnilo na poverjeništvo z zahtevo, da dosežemo **brezplačno ali vsaj znižano vožnjo po železnicah** ob zborovanjih okrajnih učiteljskih društev. Tega nismo mogli izposlovati. Priporočamo pa, da naj vsak posameznik v posameznih slučajih skuša doseči polovično vožnjo pri dotičnih ravnateljstvih.

Enako je ves naš trud zaman, da bi dosegli poseben — **Šolski uradni list**.

Višji šolski svet je od prevrata sem pogosto pridlejal **stalno nameščeno učiteljstvo** v službovanje na kako drugo mesto. Temu so se uprli zastopniki učiteljstva v višiem šolskem svetu, pa tudi naše poverjeništvo, kar je imelo uspeh.

Poverjeništvo je nastopilo **proti zasebnim zakotnim šolam**, ker ni mogoče

kontrolirati, ali se vrši pouk na teh šolah v jugoslovanskem duhu. S posebno vlogo na učno upravo smo zahtevali, da se take šole nemudoma zapro.

Enako smo nastopili **proti neprestanemu pobiranju denarja med šolsko mladino**.

Pri stanovanjskem uradu smo večkrat intervenirali za stanovanja za učitelje ki jih nimajo, a vsak korak je bil zaman.

Novomeško učiteljsko društvo nas je opozorilo, da se je bral v cerkvah »**Paštrški list**« — ki je pisal o **tajnem ukazu učiteljstvu**, naj vzgaja mladino v sokolskem duhu, društvo vprašuje, kaj je poverjeništvo znano o tem. Mi ne vemo ničesar o takim tajnem ukazu, pač pa je izšel svoječasno odlok ministrstva prosvete glede pouka telovadbe po sokolskem Tyršovem telovadnem sestavu.

Od več strani prihaja vprašanje, **kaj je z ukinjenjem šolskih maš?** Izjavljam, da je višji šolski svet v eni svojih sej sklenil, da se ukinejo šolske maše. Pa tudi po Vidovdanski ustavi se ne more noben učitelj siliti k verskim vajam. Nihče nas ne more siliti, da bi nadzorovali pri šolskih mašah ali se udeleževali verskih vaj, razven o državnih in narodnih praznikih.

Slednjič imam še pripomniti, da smo podpisali **5.000 Din državnega posojila in vzeli 10 deležev Tvornice učil in šol**, potrebščin.

O načrtu šolskega zakona, o uradniški pragmatiki in o šolski upravi z ozirom na delitev Slovenije v dve oblasti ne bom govoril, ker so ta vprašanja itak danes na dnevnem redu.

Gospodarsko stanje poverj. UJU.

Glavni blagajnik pov. UJU, **tov. Mirko Fegic** poroča o denarnem stanju, kakor se glasi poročilo v zadnji številki Uč. Tov.

Stavi predlog: »Z ozirom na podražanje tiska in papirja skleni širši sosvet priporočati pokrajinski skupščini, naj se članarina zviša na 75 Din letno, ožji sosvet se pa pooblašča, da sme z ozirom na variranje cen tudi med letom zvišati članarino.«

Po daljši debati je bil sprejet predlog **tov. Luznarja**, ki se glasi: »Širši sosvet

LISTEK.

Slovensko učiteljstvo pred 50 leti.

(Še en odlomek pred reakcijo.)

Iz tega opisa je razvidno, da so morali takratni slovenski učitelji biti hrabri mošje, da se niso ustrašili niti uradnega časopisa, ki je gotovo pisalo po naročilu vlade in v smislu kranjskega deželnega šolskega sveta in drugih, v katerih rokah je bila usoda vseh slovenskih učiteljev. Da so se takrat nemškutarji še zelo močno čutili na Kranjskem, temu dokaz sta bila dva nemška dnevnika, ki sta takrat izhajala v Ljubljani in napadala Slovence.

Na vseh takratnih shodih slov. učiteljev in tudi na opisanem velevažnem sestanku so se takratni naši tovariši potegnili tudi za zboljšanje materijalnega stanja, katero ni bilo še v nobeni slovenski pokrajini popolnoma urejeno, na Kranjskem pa celo ne, kajti dotični kranjski zakon je šele aprila 1873. zagledal beli dan.

Da so mogli slovenski učitelji v letih 1869.—1872. tako čvrsto nastopati v javnosti, k temu je pripomoglo takratno za Slovane še precej ugodno politično razpoloženje. Na Dunaju je bilo kratek čas ministrstvo Hohenwartovo, ki je nameravalo biti Slovanom pravično, osobito pa Čehom, Hohenwart je bil konservativen kranjski plemič, kot poslanec voljen od kranjskih Slovencev. Naučni minister je bil Čeh Jireček, Poljak Potocki poljedelski minister. Deželni predsednik na Kranjskem je bil Kranjec dr. Wurzbach, deželni glavar Slovenec dr. Razlag, v Gradcu deželni šolski nadzornik Slovenec Močnik, za njim Klodič, v Ljubljani prošt Jarc. Slednji je bil bolji mlačen Slovenec, pred dualizmom je na Hrvatskem moral celo nemščino širiti. Vendar je bil dosti boljši od kanonika »Savaschnigga«, ki je bil pred letom 1870. škofjski šolski nadzornik. Ta je bil bolj od vlade, kot od škofa odvisen in nemškutar skozinskoz, ki je rajše čital strupeno-nemški »Laibacher Tagblatt« kakor slovenske liste. V takih in enakih okolščinah se je slovensko učiteljstvo po zgledu nemških tova-

rišev v Avstriji krepko organiziralo po vseh slovenskih pokrajinah.

Takratni list »Slovenski učitelj« je priobčil sledeči imenik učiteljskih društev:

Na Kranjskem: 1. »Slovensko učiteljsko društvo«; 2. »Narodna šola«; 3. »Krainischer - Lehrerverein«; 4. »Schulpfennig-Verein« — vsa v Ljubljani; 5. Okrajno učiteljsko društvo v Črnomlju; 6. Okrajno učiteljsko društvo v Radovljici; 7. Učiteljsko društvo okrajne šolske bukvarnice v Idriji; 8. Učiteljsko društvo okrajne učiteljske bukvarnice v Vipavi. (V tem imeniku je bilo izpuščeno »Vdovsko učiteljsko društvo«).

Na slovenskem Štajerskem: 9. Učiteljsko društvo v Mariboru; 10. Učiteljsko društvo v Celju; 11. Učiteljsko društvo v Ptuj; 12. okrajno učiteljsko društvo v Ljutomeru; 13. Društvo učiteljev in šolskih prijateljev na Vrnskem; 14. Učiteljski društvi v Slovenski Bistrici in 15. Brežicah.

Na slovenskem Koroškem: 16. Učiteljsko društvo za vso Koroško; 17. Učiteljska podružnica celovške okolice; 18. Učiteljsko društvo spodnje zilske doline;

19. Učiteljska podružnica v Beljaku; 20. Učiteljska podružnica v Velikovcu.

Na Primorskem se je bilo tudi v letih 1872./73. osnovalo »Primorsko učiteljsko društvo«.

K temu imeniku naj podamo sledeče pojasnilo: »Narodni šoli«, temu podpornemu šolskemu društvu, je takrat postal predsednik bivši deželni glavar dr. Razlag (rojen v Radoslavcih pri Ljutomeru, velik domoliub iz ilirske dobe, umrl kot advokat v Brežicah). Ta mu je naklonil tudi precejšnje denarne podpore poleg barona Cojza (Ta in baron Barbo sta bila kranjska plemiča in slovenska deželna poslanca). Kar je bila »Narodna šola« Slovincem, to je bil »Schulpfennig« Nemcem in nemškutarjem. O »Krainischer Lehrerverein« in njegovih »Zweigvereinen« bom govoril pozneje. Omenim pa, da so bila vsa druga maloštevilna uč. društva na Kranjskem in v Ljutomeru slovenska, na spodnjem Štajerskem slovensko-nemška, na Koroškem žalibog nemška. V tej deželi so imeli v cerkveni dobi še dokaj pravične, slovensko-nemške pedagoške voditelje, v novi dobi je bil pa zloglasni slovenski renegat Gobanz ve-

predlaga pokrajinski skupščini, da se za l. 1923 dvigne članarina na 80 Din, ne da bi smel pozneje ožji sosvet med letom zvišati članarino.

Poslovník UJU — poverjeništvu Ljubljana.

Urednik »Uč. Tov.«, tov. Ivan Dimnik poroča o sestavi poslovníka. Poročilo prinesemo v eni prih. številki.

Sprejet je bil poročevalčev predlog: »Širši sosvet naj se omeji danes le na generalno debato glede poslovníka, da se zedinimo v smernicah v glavnih vprašanjih.

Načrt poslovníka se s temi navodili izročila predsedniku okr. učit. društev, da zaslúšijo svoje člane o podrobnejših izpreminjavalnih predlogih. Te predloge imajo okr. dr. vposlati poverjeništvu do 1. avg. t. l. za kar poskrbe predsedniki.

Širši sosvet poveri ožji sosvet, da v smislu teh izpreminjavalnih predlogov predelá načrt poslovníka in izbere referenta, ki predloži predelan načrt delegaciji ob priliki pokrajinske skupščine v ponovno podrobno razpravo in nato pokrajinski skupščini v odobrenje.

Stališče k zadnjemu načrtu šolskega zakona.

Urednik »Popotnika« tov. Pavel Flere je poročal o sedanjem stanju in izpreminjavalnih v načrtu šolskega zakona. Njegovo poročilo prinesemo v celoti v eni prihodnjih številki. Po obširni debati v katero je posegel z izbornimi izvajanimi tudi tov. Jovo P. Jovanović je bil sprejet sledeči predlog poročevalca:

»Poverjeništvu UJU v Ljubljani naj predloži vse izpreminjavalne ljubljanske velikonočne ankete k načrtu z utemeljitvijo nemudoma Glavnemu Odboru UJU v Beogradu s prošnjo, da si osvoji te zahteve kot svoje in jih predloži ministru prosvete s prošnjo, da jih uvaža, merodajnim osebam, narodnim poslancem itd. s prošnjo, da zastopajo naše težnje v prid šolstvu in učiteljstvu in s tem v prid razvoju narodne in državne prosvete.«

Šolska uprava z ozirom na delitev Slovenije v dve oblasti.

Predsednik pov. UJU tov. Anton Gnuš je v izrazitih besedah očrtal boj v preteklosti za odpravo deželnih mej in združenje Slovenije v kulturno enoto in celoto. Njegovo poročilo prinesemo v celoti v eni prihodnjih številki. V daljši debati se je povdarjalo, naj se učiteljstvu vsestransko pojasni in navede utemeljitve našega stališča.

Soglasno je bil nato sprejet sledeči predlog poročevalca:

»Širši sosvet UJU — poverjeništvu Ljubljana se izreče za enotno — nerazdelno za obe oblasti v Sloveniji skupno šolsko upravo. V korporaciji, kateri se bo poverila šolska uprava, pa morata biti obe oblasti enakomerno zastopani.«

Stališče učiteljstva k načrtu urad. pragmatike.

Strokovni tajnik pov. UJU tov. Rudolf Dostal je podrobno poročal o našem stališču k posameznim glavnim točkam v pragmatiki za državno uradništvo. Označil je glavne zahteve, ki so jih navedla tudi posamezna društva k pragmatiki. Poročilo prinesemo celotno v eni prih. številki Uč. Tov.

Nato je bil sprejet sledeči predlog poročevalca.

»Stojimo na stališču, da je treba predlog zakona o drž. činovnikih popra-

viti, oziroma izpopolniti zlasti v sledečih ozirih:

I. Pravice nameščencev se morajo izraziteje navesti v posebnem poglavju.

II. Disciplinarno postopanje in disciplinarne kazni je primerno ublažiti.

III. V pragmatiko je sprejeti določbe, po katerih je država obvezna, da uredi drž. nameščencev in slučajih njih boleznih in smrti potrebno pomoč.

Nedostatki predloga naj se odpravijo, prevlečke ostrine omilijo, predlog naj se izpopolni s pravičnimi in času primernimi določbami, tako da bo pragmatika predstavljala sicer stroge predpise v interesu službe, da pa se v njem ne bodo kakor sedaj pogrešala pravičnost in človekoljubnost napram drž. uradništvu.

Čas, kraj in dnevni red II. pokr. skupščine.

Poverjenik UJU tov. Luka Jelenc je poročal, da je ožji sosvet na svoji seji sklenil predlagati, da naj se vrši II. pokrajinska skupščina dne 2. in 3. septembra t. l. na Bledu.

Predlog ožjega sosveta je bil sprejet z dodatkom, da naj dnevni red sestavi ožji sosvet sam oziraje se na vprašanja, ki so bila na dnevnem redu širšega sosveta in ona, ki pridejo na dnevni red II. državne skupščine v Sarajevu.

Samostojni predlogi okrajnih učiteljskih društev.

1. Učiteljice ženskih ročnih del:

Okr. učit. dr. za Mariborski okraj:

Predlog: Organizacija naj stavi na višji šolski svet zahtevo po izboljšanju izobrazbe učit. žen. ročnih del. Ustanovi naj se poseben tečaj za učit. žen. ročnih del. Učiteljice žen. ročnih del naj bodo izobražene tudi kot učiteljice gospodinjstva, da se bo poučevalo gospodinjstvo po vseh šolah na deželi, ne samo v nekaterih gospodinskih šolah v mestu.

Sklep: Predsednik pojasni, da je višji šolski svet že sprejel tak predlog v zadnji seji višjega šolskega sveta in bodo sedaj učit. mesta tudi tako razpisana.

2. Učiteljski Ferijalni Savez:

Isto društvo:

Predlog: Ustanovi naj se Učiteljski Ferijalni Savez sličen dijaškemu.

Sklep: Sprejeto in ho vodstvo podvzelo potrebne korake.

3. Odloki, ki kratijo ugled učiteljstva:

Isto društvo:

Predlog: Višji šolski svet se naprosi, da se odloki, ki kratijo učiteljstvu ugled, ne objavijo v listih, ampak izdajo samo zaupno. Tak odlok je bil n. pr. prepoved kajenja v šolskih prostorih.

Sklep: Sprejeto, vodstvo napravi vlogo.

4. Javna kvalifikacija učiteljstva:

Isto društvo:

Predlog: Da bo ocena res javna, naj se na letnih ocenah razvidi tudi kvalifikacija šolskega vodstva.

O tem se je razvila daljša debata, v katero se je konstatiralo neenotno postopanje pri ocenjevanju.

Sklep: Organizacija posreduje, da se izda navodilo za enotno postopanje pri ocenjevanju. — Upogled v ocenjevalne pole ima vsakdo, kdor to sam pri vodstvu zahteva.

5. Dnevni poročeni učiteljic:

Isto društvo:

Vprašanje: Kaj se je ukrenilo glede enakopravnosti omoženih učiteljic?

Pojasnilo: Poverjenik je pojasnil vse dosedaj podvzete korake, ki pa niso imeli uspeha. Sedaj je zadeva Glavnega Odbora UJU, da se z Savezom drž. nameščencev zavzame za stvar, a nalegava na silne ovire pri posredovanjih.

6. Vojaško službovanje učiteljstva:

Ljutomersko učit. društvo:

Predlog: Kadrski rok, katerega morajo učitelji odslužiti, naj se omeji samo na počitnice.

Debata je bila obširna.

Sklep: Deluje naj se na to, da se civilna služba vsteje tudi v tem času v napredovanje. Stoji se na stališču, kakor poročila Narodna Prosveta v svojem poročilu števil. 45., ki se glasi: G. Ministar Prosvete ponova je uputilo pismo g. Min. Vojnom da učitelji svoj rok u stalnom kadru odsluže za tri godine u mesecima julu, avgustu, septembru i oktobru, za koje vreme ne bi bili razrešavani od učiteljske dužnosti. Na slučaju da g. Min. Vojni ne mogne ovu stvar sam rešiti, umoljen je da je iznese na rešenje Ministarskom Savetu.

7. Učiteljstvo pri računskem oddelku viš. š. sv. in okr. š. sv.:

Isto društvo:

Predlog: Učiteljsko društvo je proti uporabi učiteljic pri knjigovodstvu kakor pri viš. šol. svetu in okrajnih šol. svetih. Zato naj se uporabijo starejše izkušene moči in naj se mesta razpišejo.

V zelo vsestranski debati se je povdarjalo, da je posebno slabo poslovanje pri knjigovodstvu in naj gre zdravo učiteljstvo v šolo.

Sklep: Merodajni faktorji naj pri oddaji takih mest stopijo v dogovor z učit. društvu, oziroma zastopniki učiteljstva v šol. korporacijah in naj pridejo v poštev res za pouk nezmožne in sposobne osebe.

8. Učne knjige:

Isto društvo:

Predlog: Udruženje naj posreduje, da bodo knjige, katere priporoča višji šolski svet, oziroma ministrstvo, označene tudi s ceno in založništvom. — Vse stare knjige naj se izločijo iz šol. Enotnost naj se doseže tudi glede knjig. (Priporoča se še vedno zastareli Majcen-Končnik potom Zaloga šolskih knjig).

Sklep: Se napravi vloga, da se ne donatiskuieio zastarele le malo izpreminjene knjige.

9. Draginjski razredi:

Isto društvo in litijsko:

Predlog: Učit. apaške kotline prosí, naj se ga stavi v isti plačilni razred draginjskih doklad, kakor Prekmurje, kajti draginja je v primeri s Prekmurjem mnogo večja, obenem je učiteljstvo na skrajni periferiji državne meje in je vsled nepriaznosti nemškega prebivalstva prenuščeno lastni preskrbi.

Sklep: Ožji sosvet stoji na stališču, da se odpravilo povsod draginjski razredi po krajih. Širši sosvet si osvoji to stališče, ki naj se zastopa pri novi ureditvi draginjskih doklad.

10. Razpis stalnih mest v Apaški kotlini:

Isto društvo:

Predlog: Mesta v Apaški kotlini naj se preikomosoče razpišejo in stalno zasedajo ter tam nastavijo najboljše učne osebe, ki imajo že nekaj službenih let.

Sklep: Zastopniki učit. v viš. šol. svetu bodo stali na predlog.

11. Razpust krajnih šolskih svetov v Apaški kotlini:

Isto društvo:

Predlog: Krajne šolske svete Apaške kotline je brezpogojno razpustiti, ker se je dokazalo, da so popolnoma nezmožni dela. Razpišejo naj se volitve, oziroma naj se imenuje nove člane.

Sklep: Napravi se vloga na okrajni šolski svet, ki je v prvi vrsti poklican razpravljati o tem in predložiti vlogo org. viš. šol. svetu, nakar bodo učit. zastopniki delovali v smislu predloga.

12. Odprava gotice iz beril:

Isto društvo:

Predlog: Iz knjig, katere se uporabljajo na šolah, kjer se uči nemški učni jezik, naj se odpravijo gotice.

V debati se je povdarjalo, da bi s tem tudi sami sebi zaprli pot do nemške literature, ki je pisana v gotici.

Sklep: Naj se to priporoča šolski oblasti.

13. Ugodnosti na železnicah za učitelstvo:

Litijsko učit. društvo:

Predlog: Poverjeništvu naj deluje na to, da pride učiteljstvo do ugodnosti na državnih oziroma tudi drugih železnicah, proti članskim izkaznicam UJU.

Sklep: Ker je že Glavni Odbor UJU v Beogradu sklenil na zadnji seji napraviti enako vlogo za četrtinsko vožnjo, se opuste vsi koraki poverjeništvu.

14. Enoten poslovník za okrajna učit. društva:

Učit. društvo za Ptujski okraj:

Predlog: Društvo predlaga 14 točk tov. Ivo Jančiča, s katerimi naj bi se uvedla enotnost pri delovanju okrajnih učit. društev in s katerimi naj se društveno delovanje povzdigne in poživí.

Sklep: Poverjeništvu pozove vsa društva da predlože svoje poslovníke, na podlagi katerih sestavi poverjeništvu enoten poslovník, upoštevaioč teh 14 točk in nasvete društev.

Iz Jugoslavije.

— Okrajna učiteljska konferenca v Ljubljani. Dne 24. junija se je vršila v »Mestnem domu« v Ljubljani okrajna učiteljska konferenca. Temeljito je bilo poročilo nadzornika Hočevarija, ki je podal moderne smernice tako v pedagoško-didaktičkem — kakor v splošno prosvetnem oziru. Ne manj temeljit in izboren je bil pa tudi referat tov. Fr. Škulja o ovirah novonih učnih in vzgojnih uspehov v šoli. Učiteljstvo je sklenilo prispevati mesečno po 1 Din za okrajno učiteljsko knjižnico v prihodnjem šolskem letu.

Poročilo sledi.

— Umetniška šola »Probuda« v Ljubljani. Letos dne 24. junija zabeležuje ta šola že drugo šolsko leto s končno šolsko razstavo, katera pa se otvori šele v začetku meseca oktobra, ki nam obeta mnogo zanimivega. Dela napravljena v letošnjem šolskem letu bodo vsebovala: portrete in akte po naravi, draperija, narodna ornamentika in kompozicije, perspektiva, arhitektonsko oblikoslovje in anatomija; dalje dela grafičnega in fotografskega tečaja. Kakor je znano je ta šola prva v Sloveniji, ki ima iste akademične predmete in predavanja, kakor vse druge slikarske visoke šole (akademije), deli se v višji in nižji oddelek. V višjem se sprejemajo gospodje kot dame s primerno višjo šolsko izobrazbo; v nižjega je pa omogočen vstop tudi drugim prija-

lik nemškutar. Na Primorsko pa je bil došel v teh letih iz Gradca naš Klodič (rodom beneški Slovenec), ki je veliko let vodil primorsko osnovno šolstvo v narodnem duhu. Bil je, kakor znano, blagi raniki pedagog tudi sam slovenski pisatelj.

L. Lapajne.

TOMO JEDRLINIČ:

Rušenje — gradjenjem!

Da se razumemo i sporazumemo! »Svi putevi vode u Rim!« Tako je kod dobromislećih, poštenih i savesnih ljudi. Koliko se taki razilazili u potankostima, cilj im je isti: dobiti pojedinca, zajednice naroda, države. Ali da! Nismo se svi jednaki izvalili i društvo je vrlo šareno: jedan iste nekamo, tuncara u tami sveopšteg kaosa, drugi naročito ide stramputiće i zavada masu, treći obilazi kao mačak oko vruće kaše, četrti se »stacionirao« i čeka dok se nebo razvedri ili spava kao šokac pod dudom, peti živi kao bubreg u loju, pa ni za što ne mari dok se valja u slasti i masti, šesti se vrti

i udara glavom o zid, sedmi traži misli, koje je izgubio (kao Vetranić-Čavčićev »Pelegrine«), osmi se snašao u trbušnoj sferi i udarajući so po mešini i ironično nevaujući: »Lepa naša domovino...« zlobno se smeši što je »Rade ostao bez brade«, a deveti se tuđama nebeske visine (kao indijski fakir), idealizira, propoveda istinu, širi moral, budi ljubav do svega što je lepo, dobro i plemenito: kara, ukorava i grdi — ier ljubi; traži načine i sredstva za savršeniji život pojedinca i zajednice-države, spreman na sve i sva u korist ređa, rada i napredka, spreman na kompromise, kao vode k zajedničkom cilju, a da izvira iz srca, iz ljubavi do zajednične stvari i dobiti zajednice: ljubi narod i državu svim žarom srca svoga. Ali se razočarava a videći svu nepravdu, zlo i osećajući tamne oblake, kako se približavaju on klone, opet se podigne, usplamtí, krv mu uzavri i hoće — da ruši!... Jest da ruši i da gradi! I potrebno je da se ruši i da se na ruševinama staroga podigne novo da se na ruševinama gníleži i truleži sagradi nova zgrada da se rodi nov život, život sunce što greje i blaži, život slobode što oplemenjuje i sladi. Ži-

vot poštenia i oštega zadovoljstva! Možeće je! Mora se! Videste i čiste li top što tuču razganja? Takih nam topova treba! Nema ih — izdelajmo, uzgojimo ih! Uzgojimo trezvene revolucionarce, koji će da se bune i bore, koji će i krvlju svojom da poškropje sveto tlo otaca svojih, koji će i život svoj da polože, boreći se za pravdu i istinu! Stvorimo socijalno biće svesno dužnosti i odgovornosti prema sebi i zajednici! Pokazimo i dokažimo da u borbi je život i da borbu moramo izazivati ako je nema! Ona je potrebna! Ali plemenita te — odlučna i neustrašiva! Škola je tvornica ne nemih, već živih topova! Te topove mi izdelavamo, mi pravimo i metke za njih! Mi — učitelji! Jest, samo treba da smo svesni toga izdelavanja, treba da smo svesni konačnog cilja, a treba da smo svesni jedinstvenog tipa toga živog topa! Jedinstvenoga! Nek pristaje metak topu! I kroz decenije videće se silna borba: gruvanje, grmljavine, rušenje... Jauk, plač, kričanje i škripanje — smeh, radost, uživanje, zadovoljstvo, sreća raj! Revolucija evoluciom! Nov rod, nov život, i podići će se nova kuća, ne fantastična, sanjarska, nego zbilj-

ska: kula koja će kao svetionik zračiti život svetla i istine!... Osećate li oko sebe s mrad, vonj? Osećate li pocepanost društvenih redova, nadmetanje i nadmudrivanje? Osećate li glad, bosotu i golotu? Osećate li mrđu, nepravdu, što vas tišti te vam i dihati ne da. Osećate li podivjalost i razuzdanost okolice vaše? Osećate li slepu, strastvenu i ludu stranačku borbu i novinsku nekulturnu kampanju, što mase zavodi i na zlo navodi? Osećate li kako usijane i alkoholom ugrejane glave fantaziraju i truđu narod nekim »problemima«, koje dobri ljudi ne vide, ier ih nema? Osećate li mrtvi zadah trulih glava, što se iz prošlih godina žalosnih uspomena pomalaju na tamnoj pozornici, da kvare silu mržnju i razdor? Osećate li kako su svetli grobovi naših mučenika okaljani? Osećate li kako se uzburkano more igra državnim brodom? Osećate li, no osećate li sveopće zlo u kojemu se nalazimo mi, narod, država? Oh, i te kako! A još bi mogao da nastavim sa: osećate li? pa da završim izrazimo malodušnih, bolesnih, povučenihi ljudi, koji su navikli, da se dovuku kao puž u svoju kućicu čim mu ko rogove dirne! Da, tako